

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัยเรื่อง "สถานภาพการศึกษาวิจัยทางการสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทย" มีดังนี้

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร (documentary research) และทำการวิเคราะห์ตามกรอบการวิเคราะห์เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทย ที่ออกแบบให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ในบทที่ 2

แหล่งข้อมูล และเอกสารที่ทำการศึกษา

แหล่งข้อมูลของการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ฐานข้อมูลของห้องสมุดของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับสาขานิเทศศาสตร์ ในระดับบัณฑิตศึกษาขึ้นไปจำนวน 14 แห่ง* ได้แก่

1. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน และหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. หอสมุดกลาง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
5. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
6. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกริก
7. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

---

* จากจำนวนสถาบันอุดมศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของรัฐทั้งหมด 20 แห่ง และของเอกชนทั้งหมด 17 แห่งทั่วประเทศ พบว่ามีสถาบันการศึกษา 14 แห่ง ที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาขึ้นไปในสาขานิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

8. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร (ทั้งวิทยาเขตวังท่าพระและทับแก้ว)
9. หอสมุดกลางและห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม
10. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรังสิต
11. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
12. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
13. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
14. หอสมุดกลางและห้องสมุดสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล(ศาลายา)

อย่างไรก็ตาม สถาบันที่ผู้วิจัยพบวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูล มีทั้งหมด 3 แห่ง ดังนี้

1. ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยหาจากรายชื่อวิทยานิพนธ์ในคณะฯ ที่รวบรวมไว้ทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 – พ.ศ. 2541
2. ห้องสมุดคณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยหาจากบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ของคณะฯ ที่รวบรวมไว้ทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 – พ.ศ. 2541 และจากหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์
3. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์

ส่วนเอกสารที่ทำการศึกษาในงานวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทย ซึ่งจะครอบคลุมไปถึงงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่ที่เริ่มพบวิทยานิพนธ์เล่มแรกจนถึงปัจจุบัน คือระหว่างปี พ.ศ. 2526-2542 ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมมาทั้งสิ้น 39 เล่ม ทั้งนี้ ได้นำเสนอรายชื่อวิทยานิพนธ์ที่นำมาศึกษาทั้งหมดไว้ในภาคผนวก ก

ในการเลือกวิทยานิพนธ์ที่จะนำมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1. พิจารณาจากชื่อหัวข้อ และ/หรือ คำสำคัญที่ปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลที่เข้าไปสืบค้น ได้แก่ คำว่า “การสื่อสาร” “วัฒนธรรม” “intercultural” และ “cross-cultural” โดยในการค้นครั้งแรก ใช้คำสำคัญว่า “การสื่อสาร” เพื่อให้ได้ครอบคลุมทั้งหมด แล้วจึงดูในแต่ละหัวข้อเพื่อเลือกหัวข้อที่มีคำว่า “วัฒนธรรม” หรือ “ต่างวัฒนธรรม” หรือ “ระหว่างวัฒนธรรม” ทั้งนี้ ในการค้นโดยใช้คำสำคัญ “การสื่อสาร” จะพิจารณารวมถึงหัวข้อที่ไม่มีคำว่า “วัฒนธรรม” “ต่างวัฒนธรรม” “ระหว่างวัฒนธรรม” แต่เป็นเรื่องที่มีแนวโน้มว่าจะเกี่ยวกับระดับการศึกษาทั้ง 4 ระดับคือ การสื่อสารต่างวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารนานาชาติ และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผ่านสื่อ

ตามคำจำกัดความที่เสนอไว้ในบทที่ 1 จากนั้นจึงทำการค้นครั้งที่ 2 3 และ 4 โดยใช้คำสำคัญว่า “วัฒนธรรม” “intercultural” และ “cross-cultural ตามลำดับ เพื่อตรวจสอบอีกครั้ง

2. สำหรับห้องสมุดที่มีการรวบรวมรายชื่อวิทยานิพนธ์ทั้งหมดไว้เรียบร้อยแล้ว จะทำการพิจารณาจากชื่อวิทยานิพนธ์ทุกชื่อที่มีคำว่า “วัฒนธรรม” หรือ “ต่างวัฒนธรรม” หรือ “ระหว่างวัฒนธรรม” รวมทั้งหัวข้อที่ไม่มีคำสำคัญดังกล่าวแต่มีแนวโน้มว่าจะเกี่ยวกับระดับการศึกษาทั้ง 4 ระดับเช่นกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเอากรอบโครงร่างของการวิจัยที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 2 มาเป็นส่วนช่วยในการสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่แบบบันทึกข้อมูล (ดูในภาคผนวก ค) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักๆ คือ

1. ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยชื่อผู้วิจัย ปีที่ศึกษา หัวข้อที่ศึกษา และสถาบันที่สังกัด
2. ข้อมูลเฉพาะในวิทยานิพนธ์แต่ละเล่ม ที่เกี่ยวกับ
  - 2.1 กรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการศึกษา
  - 2.2 ประเด็นในการศึกษา
  - 2.3 วิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา
  - 2.4 ผลการศึกษาหรือข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา
3. ข้อมูลเฉพาะในแต่ละเล่ม ที่เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหรือแบบบันทึกข้อมูล เพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity) โดยการทดลองกรอกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูล 4 ฉบับ จากนั้นทำการแจกแจงข้อมูลลงในตารางแจกแจงข้อมูล แล้วจึงให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแบบบันทึกข้อมูลที่กรอกแล้ว พร้อมทั้งตารางแจกแจงข้อมูล เพื่อนำมาแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

จากนั้นจึงได้ให้ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องการสื่อสารระดับวัฒนธรรมอีก 1 คน (Second rater) ทดลองบันทึกข้อมูลจากวิทยานิพนธ์จำนวน 7 เล่ม (คิดเป็น 17.9% ของวิทยานิพนธ์ที่นำมา

ศึกษาทั้งหมด) ลงในแบบบันทึกข้อมูลเช่นเดียวกัน ซึ่งวิทยานิพนธ์ทั้ง 7 เล่มนี้ ผู้วิจัยได้เลือกให้มีความกระจายตามจำนวนที่มีในแต่ละปีให้มากที่สุด โดยกะสัดส่วนโดยประมาณไว้ที่ 1 ต่อ 5 คือ

- เลือกจากปี พ.ศ. 2526 ถึง 2532 จำนวน 1 เล่ม จากวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 5 เล่ม
- เลือกจากปี พ.ศ. 2533 ถึง 2538 จำนวน 2 เล่ม จากวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 11 เล่ม
- เลือกจากปี พ.ศ. 2539 ถึง 2542 จำนวน 4 เล่ม จากวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 23 เล่ม

เมื่อ second rater ทดลองบันทึกข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยบันทึก ผลปรากฏว่าการบันทึกข้อมูลของผู้วิจัยและ second rater ตรงกัน 95%

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลจากวิทยานิพนธ์แต่ละเล่มลงในแบบบันทึกข้อมูล ซึ่งในที่นี้ ได้จำแนกแบบบันทึกข้อมูลที่ใช้ออกเป็น 7 กลุ่มคือ

- กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยข้อมูลอ้างอิงทั่วไป ได้แก่ชื่อผู้วิจัย ปีที่ศึกษา หัวข้อที่ศึกษา และสถาบันที่สังกัด
- กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
- กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการศึกษาวิจัย
- กลุ่มที่ 4 ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับวิธีวิทยาการในการศึกษาวิจัย
- กลุ่มที่ 5 ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับข้อค้นพบหรือผลของการศึกษาวิจัย
- กลุ่มที่ 6 ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย
- กลุ่มที่ 7 ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาวิจัย

เพื่อความสะดวกในการนำข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลแต่ละกลุ่มมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยกำหนดให้ N แทนจำนวนวิทยานิพนธ์ทั้งหมดของแต่ละสถาบันที่นำมาศึกษา และทำการใส่รหัสในแต่ละส่วนของแบบบันทึกข้อมูล ดังนี้

1. ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ที่เป็นตัวแรกของชื่อสถาบันต่างๆ แทนสถาบันที่วิทยานิพนธ์นั้นๆ สังกัด คือ C แทนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย T แทนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ B แทนมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2. ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ A-G แทนกลุ่มบัตรคำกลุ่มที่ 1-7 ตามลำดับ
3. ใช้ตัวเลขแทนวิทยานิพนธ์แต่ละเล่ม เริ่มตั้งแต่ 1 ถึง 39

ตัวอย่างเช่น บัตรคำที่ C-A1 คือข้อมูลอ้างอิงทั่วไปของวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 1 ที่สังกัดคณะ
นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามปัญหำนำในการวิจัยในบทที่ 1 และกรอบการวิจัยที่
ได้สร้างไว้ในบทที่ 2 ดังนี้

1. ภาพรวมโดยทั่วไป ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดในส่วนของข้อมูลทั่วไป อันประกอบด้วยปีที่
ทำการศึกษา และสถาบันที่สังกัด มาจากแบบบันทึกข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่
เพื่อดูปริมาณและสัดส่วนของปี และสถาบันที่ทำการศึกษเกี่ยวกับ การสื่อสารระดับวัฒนธรรมใน
ประเทศไทย รวมไปถึงจำนวนหัวข้อที่มีการศึกษาในแต่ละปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 – พ.ศ. 2542

2. กรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่นำมาใช้ในการศึกษา ของวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร
ระดับวัฒนธรรมในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 – พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดในส่วนของ
กรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการศึกษามาจากแบบบันทึกข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาแยกประเภทว่า
มีการใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีอะไร จากนั้น จึงทำการแจกแจงความถี่ เพื่อดูว่างานศึกษาวิจัยใน
ประเทศไทย มีการนำกรอบแนวคิด ทฤษฎีใดมาใช้บ้าง และนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้กรอบ
แนวคิด ทฤษฎี ของงานศึกษาวิจัยในประเทศไทยและในต่างประเทศต่อไป

3. ประเด็นในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทยตั้งแต่ปี
พ.ศ.2526 – พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดในส่วนของประเด็นในการศึกษา มาจากแบบบันทึก
ข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาแยกประเภทว่ามีประเด็นใดบ้างในการศึกษาเรื่อง การสื่อสารระดับ
วัฒนธรรมในประเทศไทย หากมีประเด็นต่างๆ ซ้ำกัน จึงจะทำการแจกแจงความถี่ เพื่อดูว่างาน
ศึกษาวิจัยในประเทศไทย มีการศึกษาในประเด็นใดบ้าง และนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็น
การศึกษาของการศึกษาวิจัยในประเทศไทยและในต่างประเทศต่อไป

4. วิธีวิทยาการวิจัยของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทย
ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 – พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดในส่วนของวิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้ในการ
ศึกษา มาจากแบบบันทึกข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาแยกประเภทว่ามีการใช้วิธีวิทยาการวิจัย
อย่างไรบ้าง พร้อมทั้งวิเคราะห์ลักษณะของวิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้ ซึ่งครอบคลุมถึงลักษณะงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากนั้น จึงทำการแจกแจงความถี่ เพื่อดูว่างาน
ศึกษาวิจัยในประเทศไทย มีการนำเอาลักษณะงานวิจัย เครื่องมือวิจัย และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
แบบใดมาใช้บ้าง แล้วจึงนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้วิธีวิทยาการวิจัยของการศึกษาวิจัย
ในประเทศไทยกับในต่างประเทศต่อไป

5. ปัญหาอุปสรรคของการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทย
ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 – พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการ
ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารระดับวัฒนธรรมมาจากแบบบันทึกข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาแยก
ประเภทและจัดกลุ่มว่าปัญหาอุปสรรคในการศึกษาวิจัยในประเทศไทยเป็นอย่างไรบ้าง จากนั้นจึง
ทำการแจกแจงความถี่ของปัญหาอุปสรรคในการศึกษาแต่ละข้อ เพื่อดูว่าในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ
การสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทยนั้น มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง แล้วจึงนำมาวิเคราะห์
เปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคที่พบในประเทศไทยกับในต่างประเทศ